

вдосконалення культурного простору міста. Основними етапами у створенні конкурентоспроможних проєктів щодо вдосконалення зеленого простору міста можуть стати наступні:

- Ознайомлення з основними напрямками перелічених вище міжнародних партнерських програм, та вибір найбільш привабливих для втілення актуальних ідей проєкту;
- Підготовка проєкту, який показує тісний зв'язок мети проєкту з головними ідеями напрямку, за яким плануєте подавати заявку до грантової програми;
- Співпраця з волонтерською платформою щодо оформлення і подачі документів.

Література

1. Чернігів зруйновано на 70 %, — мер Атрошенко. *sensor.net*. URL: https://sensor.net/ua/news/3331125/chernigiv_zruynovano_na_70_mer_atroshenko. 4 квітня 2022.
2. На Чернігівщині рахуватимуть збитки, завдані екосистемі. Чернігівська обласна військова адміністрація. URL: <https://cg.gov.ua/index.php?id=454133&tp=page>
3. Центральний парк Чернігова може перетворитися на містоутворюючий об'єкт. Офіційний веб-портал Чернігівської міської ради. URL: <https://chernigiv-rada.gov.ua/news/id-34916/>
4. «Зеленбуд» представив концепцію озеленення Чернігова. URL: <https://zelenbud.cn.ua/novyny/zelenbud-predstaviv-konczepczyu-ozelenennya-chernigova/>
5. «Міста, зруйновані війною. Чернігів». Офіційний веб-портал Чернігівської міської ради. URL: <https://chernigiv-rada.gov.ua/news/id-52925/>
6. ЧЕРЕЗ ГРАНТ ДО РОЗВИТКУ. Будуй своє. URL: <https://buduysvoe.com/publications/cherez-grant-do-rozvytku>
7. Програма ЄС "Горизонт Європа" стартувала. Офіційний сайт Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського". URL: <https://kpi.ua/2021-kp5-icd>

Дмитро Гладких,

*доктор економічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу координації бюджетно-податкової
та грошово-кредитної політики Відділення глобальної економіки
і міжнародних фінансів НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління»
dgladkikh@ukr.net*

УЧАСТЬ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ У ПРОГРАМІ «ДОСТУПНІ КРЕДИТИ 5-7-9%»: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Державні банки беруть активну участь у реалізації Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%». Більш активній участі державних банків у кредитуванні позичальників у межах Програми перешкоджає негативна динаміка якості кредитного портфеля та зниження рівня фінансової інклюзії, що проявляється у відсутності фізичного доступу клієнтів до значної

частини відділень, які знаходяться на непідконтрольній території або у регіонах, де відбуваються бойові дії.

State-owned banks take an active part in the implementation of the State Program "Affordable Loans 5-7-9%". The more active participation of state-owned banks in lending to borrowers under the Program is hampered by the negative dynamics of loan portfolio quality and reduced financial inclusion, which is manifested in the lack of physical access of customers to many branches located in uncontrolled territory or in regions where hostilities.

Підприємництво є наріжним каменем будь-якої розвинутої економіки та основою добробуту значної частки населення. З урахуванням цього останнім часом в Україні держава реалізує низку програм кредитного стимулювання підприємництва, зокрема, Програму мікрокредитування, Програму рефінансування заходів з підтримки системи кредитування у сільській місцевості, Програму з кредитування ММСП України за пріоритетними галузевими напрямками, Програму з підтримки фінансування інвестиційних проєктів малих та середніх підприємств за пріоритетними напрямками, Програму часткового відшкодування процентних ставок за кредитами для суб'єктів малого і середнього підприємництва м. Києва, Програму часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами банків для суб'єктів малого і середнього підприємництва Тернопільщини, Програму з відновлення фінансування інвестиційних проєктів малих і середніх підприємств на сході України, Програму «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%». Проте найбільш масштабною та успішною державною програмою кредитного стимулювання підприємництва, безумовно, є Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» [1].

Програма запроваджена за ініціативи Президента України та Прем'єр-Міністра України з метою спрощення доступу мікро та малого бізнесу до банківського кредитування. Завдання Програми – посилення конкурентоспроможності українського мікро та малого бізнесу, створення нових робочих місць, повернення трудових мігрантів. За попередніми розрахунками, Програма сприятиме створенню понад 90 тис. нових робочих місць. У межах Програми діють три відсоткові ставки залежно від дати заснування бізнесу та його розміру (річного обороту): 5% річних – якщо річна виручка становить до 50 млн грн і створюються мінімум 2 робочих місця протягом першого кварталу; 7% річних – для бізнесу з виручкою до 50 млн грн; 9% річних – для бізнесу з виручкою понад 50 млн грн. Для позичальників, до яких за умовами Програми застосовується процентна ставка 7% або 9% річних, протягом строку кредитування базова процентна ставка зменшується на 0,5% за кожне створене нове робоче місце на дату останнього дня місяця звітного (попереднього) кварталу порівняно з датою укладання кредитного договору, але в будь-якому випадку розмір процентної ставки за кредитом не може бути нижче 5% річних. Програмою передбачений власний внесок учасника: від 10% вартості проєкту – для діючого бізнесу ФОП/ЮО; від 15% вартості проєкту – для новоствореного бізнесу ФОП/ЮО. Програма передбачає фінансування на такі цілі: придбання нових або таких, що були у використанні основних засобів; модернізація наявних основних засобів; здійснення будівництва/реконструкції/ремонту в приміщеннях ведення основної господарської діяльності (крім офісних приміщень); інші аналогічні цілі за

умови дотримання критеріїв участі та за відсутності прямих заборон у чинному законодавстві України; поповнення обігових коштів, необхідних для реалізації інвестиційного проекту в розмірі до 25% його вартості (надається виключно у поєднанні з інвестиційним кредитом). Валюта кредитування – гривня. Максимальна сума кредиту – 50 млн грн. Максимальний термін кредиту: для інвестиційних кредитів – 5 років, для кредитів на поповнення обігових коштів – 3 роки.

Постановою КМУ від 21 жовтня 2021 р. № 1106 [2] до Програми були внесені суттєві зміни, зокрема, Програма була поширена на ФОПів із беззаставними кредитами до 1 млн грн (процентна ставка за якими компенсується державою до 12% річних), учасниками Програми стали лізингові компанії, що посилює конкуренцію за клієнта, а відтак, і якість кредитних та лізингових операцій, було вдосконалено механізм державної підтримки ММСП спільно з регіональними програмами.

Останнім часом Програма була додатково розширена, зокрема, для вчасного проведення весняно-польових робіт в умовах війни. Відповідно до рішення Уряду, аграрії протягом дії воєнного стану та одного місяця після його завершення можуть отримати фінансування під 0% річних. Після цього кредитна ставка зростає до 5%.

Станом на початок поточного року (на 03.01.2022 р.) сума укладених кредитних угод у межах Програми складала 81,4 млрд грн., поточна заборгованість клієнтів у межах укладених договорів – 58,0 млрд грн. Станом на 16.05.2022 сума укладених кредитних угод у межах Програми збільшилась до 110,1 млрд грн., поточна заборгованість клієнтів – до 78,7 млрд грн. Отже, з початку року сума укладених кредитних угод зросла на 28,7 млрд грн., поточна кредитна заборгованість – на 20,1 млрд грн.

Табл. 1 містить перелік топ-10 банків-учасників Програми та динаміку надання ними кредитів протягом січня-травня 2022 р.

Табл. 1

Топ-10 банків-учасників Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%», млн грн

	03.01.2022	16.05.2022	Динаміка з початку року	Динаміка з початку року, %
Райффайзен	13 149	14 908	1 759	13%
ПУМБ	8 440	10 344	1 904	23%
Приватбанк	7 844	9 754	1 910	24%
Ощадбанк	7 988	9 387	1 399	18%
Прокредітбанк	7 732	8 509	777	10%
Креді агріколь	6 050	6 792	742	12%
Кредобанк	4 929	5 350	421	9%
Укргазбанк	4 626	5 348	722	16%
ОТП банк	3 309	4 278	969	29%
Укрексімбанк	3 440	3 602	162	5%

Джерело: розраховано автором з використанням даних [3, 4].

В Україні загалом працюють 69 банків, при цьому домінуючу частку на ринку банківських послуг займають 4 державні установи, на які станом на 01.04.2022 р. сукупно припадало 52% активів, 49% зобов'язань, 40% власного капіталу, 77% статутного капіталу банківської системи та 51% відділень. Отже, ринкова поведінка державних банків не лише віддзеркалює домінуючі тренди у діяльності банківської системи, але й значною мірою їх формує.

Дані, наведені в табл. 1, свідчать, що державні банки беруть активну участь у реалізації Програми. При цьому безумовним лідером серед банків з державною участю в процесі реалізації Програми є Приватбанк, який з початку поточного року збільшив кредитний портфель, сформований у межах реалізації Програми, на 1,9 млрд грн., або на 24%. Відповідно, Ощадбанк збільшив обсяг працюючих у межах Програми кредитів на 1,4 млрд грн., або на 18%. Укргазбанк збільшив обсяг кредитування у межах Програми на 722 млн грн., або на 16%. Нарешті, Укрексімбанк збільшив обсяг наданих кредитів на 162 млн грн., або на 5%.

Більш активній участі державних банків у кредитуванні позичальників у межах Програми, на нашу думку, перешкоджає негативна динаміка якості кредитного портфеля (частки NPL), що з початком війни відновила своє зростання. Зокрема, станом на 01.04.2022 р. частка NPL по банківській системі України загалом зросла до рівня 27,1%, натомість у державних банків (сукупно) становила 46,1%, а у Приватбанку склала 69,3% [5].

Додатковим негативним чинником, що стоїть на шляху активізації кредитування позичальників з боку державних банків у межах Програми, є загальне зниження рівня фінансової інклюзії, що проявляється, зокрема, у відсутності фізичного доступу клієнтів банків до значної частини відділень, які знаходяться на непідконтрольній території або у регіонах, де відбуваються бойові дії. Приміром, станом на 16.05.2022 р. серед відділень Ощадбанку фактично працювали лише близько 60%, Приватбанку – 80%, Укргазбанку – 80%.

Підсумовуючи, слід зазначити наступне:

1. Кредитна політика державних банків останнім часом набуває все більше ознак патріотичного та соціально відповідального бізнесу, що намагається якнайшвидше відновлювати економіку та відбудовувати країну за допомогою механізму активного кредитування ключових галузей, підприємств та постраждалих регіонів. Одним із ключових елементів цього механізму є Державна кредитна програма «Доступні кредити 5-7-9%».

2. До ключових негативних чинників, що стоять на перешкоді більш активного кредитування позичальників у межах Програми з боку державних банків, слід віднести негативну динаміку NPL та відсутність доступу клієнтів до значної частини відділень.

3. По мірі відновлення повноцінної роботи мережі відділень державних банків та повернення ділової активності позичальників до показників довоєнного рівня, очевидно, обсяги кредитної підтримки юридичних осіб з боку державних банків у межах Державної кредитної програми «Доступні кредити 5-7-9%» будуть поступово зростати.

Література

1. Доступні кредити 5-7-9%. Державна програма. URL: <https://5-7-9.gov.ua>
2. Постанова КМУ від 21 жовтня 2021 р. № 1106 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 і 29». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2021-p#Text>
3. Щотижнева інформація про результати Державної програми Доступні кредити 5-7-9 станом на 03-01-2022. URL: https://bdf.gov.ua/storage/files/5-7-9_03-01-2022.pdf
4. Щотижнева інформація про результати Державної програми Доступні кредити 5-7-9 станом на 16-05-2022. URL: https://bdf.gov.ua/storage/files/5-7-9%20_13-05-2022.pdf
5. Обсяги активних операцій та частка непрацюючих активів в цілому по системі. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

УДК 338.23

Олександр Дима

*д.е.н., професор, заступник декана факультету маркетингу,
професор кафедри комерційної діяльності і логістики
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

Юрій Кужель

*студент факультету маркетингу ДВНЗ
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

PROSPECTS FOR THE RESUMPTION OF BUSINESS IN UKRAINE IN THE POSTWAR PERIOD

Анотація. Розглянуто перспективи та основні напрями відновлення економіки України у поствоєнний період – основні етапи відбудови інфраструктури, можливості розвитку бізнесу та створення нових робочих місць.

Abstract. Prospects and main directions of Ukraine's economic recovery in the post-war period are considered - the main stages of infrastructure reconstruction, business development opportunities and job creation.

Світу загрожує масштабний голод, адже у світі залишилося лише 10 тижнів пшениці на доступних складах через війну в Україні та заборону Індії експорту пшениці. І це не єдиний економічний аргумент для підтримки України для перемоги над агресором, але,